

Wydawca i realizator projektu:

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”
z siedzibą w Lublinie,

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

<http://www.oic.lublin.pl>

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Publikacja bezpłatna.

E-Poradnik przygotowany w ramach umowy nr 60.2019 z dnia 31.12.2019r. zawartej z POWIATEM CHEŁMSKIM POD TYTUŁEM Prowadzenie punktu udzielania nieodpłatnej pomocy oraz edukacji prawnej na terenie powiatu chełmskiego w roku 2020

Praca zbiorowa

Autorzy:

Igor Stasiuk – Radca Prawny

Rafał Kuźma – Radca Prawny

Lublin, czerwiec 2020

Spis treści

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, edukacja prawna3
2. Darmowa pomoc prawna podczas epidemii koronawirusa5
3. Rękojmia za wady przy sprzedaży pomiędzy osobami fizycznymi6
4. System ochrony praw człowieka10
5. Pobieranie świadczenia 500+ a prawo do podobnych świadczeń za granicą/zamieszkiwanie za granicą13
6. obrońca z urzędu/pełnomocnik z urzędu w postępowaniu karnym15
7. Świadczenie „Mama 4+”20

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, edukacja prawna

Nieodpłatna pomoc prawna i edukacja prawna świadczona jest zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Miejsca świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
Poniedziałek	8:00-12:00	Urząd Gminy Sawin, ul. Chutecka 12, 22-107 Sawin
Wtorek	09:30-13:30	Urząd Gminy Ruda-Huta, ul. Niepodległości 44, 22-110 Ruda-Huta
Środa	8:00-12:00	Urząd Gminy Kamień, ul. Diamentowa 15, 22-113 Kamień
Czwartek	08:30-12:30	Urząd Gminy Białopole, ul. Chełmska 1, 22-135 Białopole
Piątek	7:30-11:30	Urząd Gminy Żmudź, ul. Kasztanowa 22, 22-114 Żmudź

Zapisy na wizyty:

Termin wizyty ustalany jest telefonicznie pod nr **82/562-75-07**

Na jaką pomoc możemy liczyć?

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- 1) poinformowanie o obowiązującym stanie prawnym oraz o przysługujących prawach i obowiązkach, w tym w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądownoadministracyjnym;
- 2) wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego;
- 3) przygotowanie projektu pisma w tych sprawach, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądownoadministracyjnym;
- 4) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w różnych rodzajach postępowań;
- 5) nieodpłatną mediację

Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw związanych:

- ✓ z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności.

Nieodpłatna mediacja obejmuje

- 1) poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji oraz korzyściach z tego wynikających;
- 2) przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji;
- 3) przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej;
- 4) przeprowadzenie mediacji;
- 5) udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem.

Nieodpłatna mediacja **nie obejmuje** spraw, w których:

- ✓ sąd lub inny organ wydały postanowienie o skierowaniu sprawy do mediacji lub postępowania mediacyjnego;
- ✓ zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w relacji stron występuje przemoc.

Kto może skorzystać?

Z porad może skorzystać każda osoba, której nie stać na odpłatne porady i która złoży stosowne oświadczenie.

Inne informacje

Porady co do zasady udzielane są podczas osobistej wizyty w punkcie porad. W sposób szczególny z nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego skorzystać mogą kobiety w ciąży, które z porad prawnych skorzystać mogą poza kolejnością.

Osobom ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogą stawić się w punkcie osobiście, oraz osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się - udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej, może odbywać się poza punktem albo za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość, tj. w miejscu zamieszkania, przez telefon, po umówieniu terminu wizyty wskazując preferowany sposób udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej czy obywatelskiej.

2. Darmowa pomoc prawna podczas epidemii koronawirusa

W związku z zaleceniami Ministerstwa Sprawiedliwości oraz koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa wykonawcom i osobom korzystającym z usług określonych w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 294 ze zm.), **do odwołania zawieszono zostało udzielanie porad osobistych w punktach nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. W związku z powyższym istnieje możliwość uzyskania porad na odległość przez telefon lub za pomocą innych środków porozumiewania (np.e-mail).**

W razie potrzeby udzielenia porady za pomocą środków porozumiewania się na odległość, osoba potrzebująca pomocy przed jej udzieleniem składa za pośrednictwem e-maila npp.powiatc helm@gmail.com uzupełniony i podpisany wniosek (*znajdujący się na stronie www.powiatc helm.pl www.pomocprawna.oic.lublin.pl*) o uzyskanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość, zawierający oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej (art. 4 ust. 2 ustawy nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej). **Skan lub zdjęcie podpisanego wniosku wraz z oświadczeniem należy przesać do Starostwa Powiatowego w Chełmie pocztą elektroniczną, a następnie oczekiwać na wyznaczenie terminu porady.**

W wyjątkowej sytuacji uzasadnionej brakiem dostępu do Internetu osoba potrzebująca nieodpłatnej pomocy prawnej lub porady obywatelskiej może złożyć wniosek o uzyskanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego wraz z oświadczeniem - ustnie przez telefon (potrzeba sporządzenia notatki służbowej zawierającej Imię, Nazwisko, adres, numer PESEL, datę złożenia oświadczenia oraz przyczynę odstąpienia od pisemnej formy oświadczenia)

Pismo wraz z oświadczeniem można też sporządzić własnoręcznie według wzoru i przekazać do urzędu inną dostępną drogą.

Po otrzymaniu zgłoszenia pracownicy Starostwa Powiatowego w Chełmie ustalą możliwy termin i formę porady prawnej.

Niezbędne informacje w zakresie organizacji udzielania porad na odległość otrzymają Państwo pod numerem telefonu **82/562-75-07** lub **508 247 177** oraz zostaną zamieszczone na stronie internetowej www.powiat.c helm.pl oraz www.pomocprawna.oic.lublin.pl.

3. Rękojmia za wady przy sprzedaży pomiędzy osobami fizycznymi

I. Rękojmia

Rękojmia ma za zadanie ochronę nabywcy towaru. Wynika ona z faktu, że bardzo często kupując rzecz, nabywca nie ma możliwości - pomimo dołożenia wszelkich starań - sprawdzić czy nie ma ona absolutnie żadnej wady. Często bowiem rzeczy są tak skonstruowane lub taka jest ich specyfika, że zbadanie zakupionego towaru wchodzi w grę dopiero podczas normalnego użytkowania.

W polskim prawie rękojmia jest uregulowana przez ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny. Najprościej rzecz ujmując rękojmia jest to odpowiedzialność sprzedawcy za sprzedaną rzecz względem kupującego, jeżeli okaże się, że towar posiada wadę fizyczną lub prawną.

Wada fizyczna

Wada fizyczna rzeczy polega na niezgodności rzeczy sprzedanej z umową. Przyjmuje się, że dana rzecz jest wadliwa gdy:

- 1) zmniejszona jest jej wartość;
- 2) zmniejszona jest jej użyteczność ze względu na oznaczony w umowie cel albo wynikający z okoliczności lub z przeznaczenia rzeczy;
- 3) nie ma właściwości, o których kupujący był zapewniony przez sprzedawcę;
- 4) jest niekompletna.

Można zatem powiedzieć, że rzeczą posiadającą wady fizyczne jest taki towar, który został stworzony z materiałów o gorszej jakości albo nie odpowiada ustalonym standardom np. telefon komórkowy nie działa, drukarka nie ma wszystkich części tworzących komplet lub zegarek nie jest wodoszczelny mimo tego, iż sprzedawca zapewniał, że posiada taką funkcję.

Uważa się, że rzecz ma wadę fizyczną także w razie jej nieprawidłowego zamontowania i uruchomienia, jeżeli te czynności zostały wykonane przez sprzedawcę lub osobę, za którą ponosi on odpowiedzialność. Sprzedawca ponosi także odpowiedzialność w razie, gdy kupujący nieprawidłowo zamontował rzecz, a postępował on zgodnie z załączoną do towaru instrukcją otrzymaną od sprzedawcy.

Wada prawna

W stosunku do rzeczy istnieje także inny rodzaj wad i są to wady prawne. Występują one gdy:

- 1) okaże się, że rzecz nie jest własnością sprzedającego;
- 2) rzecz jest obciążona prawem lub prawami osoby trzeciej.

Przykładowo zakupiliśmy mieszkanie, na którym ciąży hipoteka lub jest obciążone służebnością, albo kupiliśmy samochód i okazało się, że ciąży na nim prawo zastawu.

II. Uprawnienia i obowiązki kupującego oraz sprzedawcy

Swoboda umów

Na początku warto od razu zaznaczyć, że zgodnie z art. 558 § 1 kodeksu cywilnego strony umowy mogą odpowiedzialność z tytułu rękojmi rozszerzyć, ograniczyć lub wyłączyć, wynika to z zasady swobody umów, stosowanej w umowach zawieranych między osobami fizycznymi.

Z tego wynika, że sprzedawca będący osobą fizyczną może rękojmię zmodyfikować praktycznie dowolnie albo wyłączyć całkowicie. Jeśli takie zastrzeżenie jest wyraźnie sformułowane w umowie, to staje się po jej zawarciu skuteczne względem kupującego. Dlatego zawsze warto dokładnie czytać tak zawierane umowy. Jednakże należy pamiętać, że wyłączenie lub ograniczenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi będzie bezskuteczne, jeżeli sprzedawca zataił podstępnie wadę przed kupującym.

Prawa i obowiązki kupującego

Jeżeli okaże się, że sprzedana nam rzecz ma wadę, to kupujący od osoby fizycznej co do zasady może:

- 1) żądać obniżenia ceny towaru;
- 2) żądać wymiany lub naprawy towaru; odpowiednio w stosunku do rzeczy oznaczonej co do gatunku, czy co do tożsamości;
- 3) odstąpić od umowy.

Jednakże powyższe uprawnienia nie przysługują w przypadku, gdy sprzedawca niezwłocznie i bez nadmiernych niedogodności dla kupującego wymieni rzecz posiadającą wady na wolną od wad albo wadę usunie.

Uprawnienie do odstąpienia od umowy podobnie jak przy umowach konsumenckich jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wady rzeczy są istotne.

W przypadku kiedy tylko niektóre z kupionych rzeczy są wadliwe i możliwe jest ich odłączenie od rzeczy wolnych od wad, bez żadnej szkody, to kupujący ma prawo do odstąpienia od umowy tylko w stosunku do wadliwych towarów.

Należy zwrócić także uwagę na to, że osobie niebędącej konsumentem nie będą przysługiwały szczególne uprawnienia wynikające z art. 560 § 2 kodeksu cywilnego związane z reklamowaniem wadliwego towaru. Dotyczy to np. przypadku, w którym kupujący reklamuje rzecz i żąda od sprzedawcy obniżenia ceny. Przedsiębiorca w takiej sytuacji może nie uznać tego roszczenia i w zamian zaproponować naprawę albo wymianę rzeczy. Wówczas konsument ma prawo zmienić propozycję sprzedawcy (naprawę na wymianę albo wymianę na naprawę). Przedsiębiorca może nie uznać tej zmiany wyłącznie pod warunkiem, że wybór ten jest niemożliwy do wykonania albo wymaga nadmiernych kosztów.

Osoba fizyczna kupująca rzecz od osoby fizycznej nie ma możliwości takiej zmiany propozycji sprzedawcy. Jeżeli zatem sprzedawca zaproponuje kupującemu np. usunięcie wady rzeczy poprzez jej naprawę, to kupujący nie ma możliwości żądania usunięcia wady poprzez wymianę towaru.

Jeżeli kupujący wykonuje swoje uprawnienia z tytułu rękojmi, to jest on obowiązany dostarczyć na koszt sprzedawcy wadliwą rzecz do miejsca oznaczonego w umowie sprzedaży, a jeśli takiego miejsca nie określono, to do miejsca w którym rzecz została wydana kupującemu. Jeśli jednak

dostarczenie rzeczy byłoby nadmiernie utrudnione, to kupujący musi udostępnić rzecz sprzedawcy w miejscu, w którym się znajduje.

W sytuacji kiedy kupujący złożył oświadczenie, że od umowy odstępuje albo obniżenia ceny z powodu wady fizycznej rzeczy, to może on zażądać naprawienia szkody, którą poniósł przez to, że zawarł umowę, nie wiedząc o istnieniu wady, nawet jeśli szkoda wynikała z okoliczności za które sprzedawca nie ponosił odpowiedzialności. Kupujący może np. żądać zwrotu kosztów zawarcia umowy, przewozu czy przechowania i ubezpieczenia rzeczy.

Kupujący jest także obowiązany do niezwłocznego zawiadomienia sprzedawcy i wezwania go do udziału w sprawie, o dochodzeniu w stosunku do niego roszczeń dotyczących rzeczy sprzedanej przez osobę trzecią. Jeżeli kupujący zaniecha takiego wezwania, a osoba trzecia uzyska w stosunku do niego korzystne orzeczenie, to sprzedawca zostaje zwolniony od odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wadę prawną, ale tylko o tyle, o ile udział sprzedawcy w postępowaniu był potrzebny do wykazania, że roszczenia osoby trzeciej były częściowo lub całkowicie bezzasadne.

Prawa i obowiązki sprzedającego

Co do zasady sprzedawca jest odpowiedzialny zarówno za wady fizyczne jak i wady prawne sprzedanej rzeczy.

Sprzedawca jest obowiązany na żądanie kupującego:

- 1) wymienić rzecz wadliwą na wolną od wad lub usunąć wadę w rozsądnym czasie, bez nadmiernych niedogodności dla kupującego;
- 2) do demontażu i ponownego zamontowania po dokonaniu wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięciu wady, jeżeli rzecz wcześniej wymagała zamontowania;
- 3) przyjąć rzecz wadliwą w razie wymiany rzeczy na wolną od wad lub odstąpienia od umowy.

Jednakże sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności z tytułu rękojmi, jeżeli kupujący w chwili zawierania umowy był świadom tego, że nabywana przez niego rzecz posiada wady.

Podobnie wygląda sytuacja w przypadku sprzedaży rzeczy oznaczonych co do gatunku np. zboża albo rzeczy mających powstać w przyszłości. Sprzedawca jest tutaj zwolniony z odpowiedzialności z tytułu rękojmi, jeżeli kupujący wiedział o wadzie w chwili wydania mu rzeczy.

Sprzedawca może odmówić zadośćuczynienia żądaniu kupującego, jeżeli doprowadzenie rzeczy do stanu, który byłby zgodny z umową w sposób wybrany przez kupującego jest niemożliwe albo w porównaniu do drugiego możliwego sposobu na pozbycie się wady, wymagałoby nadmiernych kosztów dla sprzedającego.

Sprzedawca może także odmówić demontażu i ponownego zamontowania rzeczy, jeżeli koszt tych czynności będzie przewyższał cenę rzeczy sprzedanej.

III. Okres obowiązywania rękojmi i terminy

Rękojmia obowiązuje zarówno przy sprzedaży rzeczy nowej jak i używanej. Zasadą jest, że uprawnienia obowiązują przez okres 2 lat. W przypadku rzeczy używanej, gdy kupującym jest konsument możliwe jest skrócenie tego okresu do jednego roku. Dla nie-konsumenta analogicznej regulacji brak. Jednakże należy tutaj pamiętać o zasadzie z art. 558 kodeksu cywilnego, dzięki której w umowach między osobami fizycznymi możliwe jest skrócenie czasu trwania rękojmi nawet do miesiąca.

Rękojmia w stosunku do nieruchomości trwa 5 lat od dnia wydania rzeczy kupującemu.

Roszczenie o usunięcie wady lub wymianę rzeczy sprzedanej na wolną od wad przedawnia się z upływem roku, licząc od dnia zauważenia lub stwierdzenia wady. W tym terminie kupujący może złożyć oświadczenie o odstąpieniu od umowy lub obniżeniu ceny z powodu wady rzeczy.

Jeżeli kupujący zażądał najpierw wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięcia wad, to bieg terminu do złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy albo obniżeniu ceny rozpoczyna się dopiero wtedy, gdy bezskutecznie upłynie termin do wymiany rzeczy lub usunięcia jej wad.

Terminy z tytułu rękojmi na czas dochodzenia swoich uprawnień przed sądem lub sądem polubownym zostają zawieszane do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.

Autor: Rafał Kuźma – Radca Prawny

4. System ochrony praw człowieka

Prawa człowieka są to podstawowe i powszechne prawa moralne, przysługujące każdej jednostce w jej kontaktach z państwem. Możemy je zdefiniować jako: *Te wolności, środki ochrony oraz świadczenia, których respektowania właśnie jako praw, zgodnie ze współcześnie akceptowanymi wolnościami, wszyscy ludzie powinni móc się domagać od społeczeństwa, w którym żyją*¹. Idea tych praw opiera się na trzech podstawach aksjologicznych: każda władza powinna być w pewien sposób ograniczona; każda jednostka powinna posiadać strefę autonomii, do której żadna władza nie ma dostępu; każda jednostka może domagać się od państwa ochrony tych praw. Według amerykańskiego konstytucjonalisty Louisa Henkina prawa człowieka mają charakter uniwersalny, ponieważ należą się wszystkim ludziom w każdym społeczeństwie, są podstawowe, ponieważ nie trzeba ich uzasadniać, powołując się na jakiegokolwiek inne prawa².

Nowożytne rozumienie praw człowieka wywodzi się z myśli oświeceniowej i praktycznie do końca drugiej wojny światowej było domeną prawa konstytucyjnego poszczególnych państw³. Przełomem w rozwoju tej gałęzi prawa było przyjęcie dnia 10 grudnia 1948 roku przez Zgromadzenie Ogólne ONZ Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Przyczyną jej przyjęcia były niewątpliwie tragiczne doświadczenia II wojny światowej, kiedy to najbardziej podstawowe prawa i wolności człowieka zostały pogwałcone w niespotykanej wcześniej skali. Celem ONZ było niedopuszczenie do kolejnych takich sytuacji w przyszłości. Preambuła Deklaracji mówi o budowie *świata, w którym istoty ludzkie będą korzystać z wolności słowa i przekonań oraz wolności od strachu i niedostatku*” (preambuła, ust. 2). Dlatego uchwalenie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka możemy nazwać pierwszym krokiem prowadzącym do powstania międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka.

Możemy ten system zdefiniować jako *wszystkie międzynarodowe reguły i zasady, których celem jest ochrona i zabezpieczenie praw jednostek – niezależnie od posiadanego przez nie statusu (cywile, personel militarny, obywatele, obcokrajowcy, mężczyźni, kobiety, kombatanci, nie-kombatanci, etc.), w każdym czasie (pokoju, wojny, wojny cywilnej, powstania, etc.), zarówno na terytorium państwa, którego są one obywatelami lub mieszkańcami, jak i za granicą, i jakkolwiek mają one powód decydujący o opuszczeniu ich państwa i wejściu do innego*⁴

Wśród najważniejszych aktów prawa międzynarodowego stanowiących o ochronie praw człowieka należy wymienić: wspomnianą już wcześniej Powszechną Deklarację Praw Człowieka i Międzynarodowe Pakty Praw Człowieka (Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych oraz Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966r.). Wspomniane akty prawne formułują ogólny katalog uprawnień jednostek. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że Deklaracja Praw Człowieka była jedynie wyrazem woli państw członkowskich ONZ do w prowadzenia

1 *Encyclopedia of Public International Law, vol. 8, Human Rights and the Individual in International Law, International Economic Relations, Amsterdam – New York – Oxford 1985 North – Holland, s. 268.*

2 W. Osiatyński, *Wprowadzenie do praw człowieka*, materiały ze strony internetowej Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

3 M. Przybysz, *Zastosowanie praw człowieka w realiach konfliktu zbrojnego*, „Przegląd prawa konstytucyjnego”, 1/2010, s. 70

4 H. G. Espiel, *Human rights and international humanitarian law*, „Bulletin of Human Rights 1991” 1992, nr 1, s. 17.

określonego standardu, nie nakładając jednocześnie na nie żadnych prawnych zobowiązań. Uchwalenie deklaracji miało tylko poprzedzać przyjęcie obu paktów.

Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych potwierdza, że każdemu człowiekowi przysługują: prawo do życia, wolność od tortur oraz innego niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, wolność od niewolnictwa i poddaństwa, wolność od pracy przymusowej i obowiązkowej, prawo do uznania podmiotowości prawnej, wolność od dyskryminacji, w tym równość praw i zasada jednakowej ochrony prawnej, prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, prawo do rzetelnego procesu, wolność myśli, sumienia i wyznania; wolność wypowiedzi, prawo do korzystania z biernego i czynnego prawa wyborczego, prawo dostępu do funkcji publicznych.⁵

Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, socjalnych i kulturalnych gwarantuje każdej osobie: prawo do pracy, prawo do korzystania ze słusznych i korzystnych warunków pracy, prawo tworzenia i przystępowania do związków zawodowych, prawo do zabezpieczenia społecznego, prawo do dostatecznego poziomu życia, w tym wolność od głodu, prawo do korzystania z najwyższego osiągalnego stanu zdrowia fizycznego i psychicznego, prawo do nauki, prawo do uczestniczenia w życiu kulturalnym, prawo do korzystania z postępu naukowego i jego zastosowań, prawo własności w zakresie twórczości naukowej, literackiej i artystycznej.⁶

Kolejną grupą aktów prawnych chroniących prawa i wolności człowieka są szczegółowe konwencje międzynarodowe, które potwierdzają i rozwijają prawa wymienione w deklaracji i obu paktach. Możemy tutaj wymienić: Konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej (uchwaloną 21 marca 1965 roku przez Zgromadzenie Ogólne ONZ), Konwencję w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa (uchwaloną 9 grudnia 1948 roku przez Zgromadzenie Ogólne ONZ), uzupełnieniem tej konwencji jest Konwencja o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, Konwencję w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania z 10 grudnia 1984 r. oraz protokół fakultatywny do niej z 18 grudnia 2002 r., Konwencję o prawach politycznych kobiet (uchwaloną 20 grudnia 1952 roku), Konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (uchwaloną 18 grudnia 1979 roku), Deklarację Praw Dziecka oraz Konwencję o prawach dziecka (uchwaloną 20 listopada 1989 roku)⁷.

Warto wspomnieć o udziale Polski w systemie ochrony praw człowieka. Autorem wspomnianej wcześniej konwencji o zapobieganiu i karaniu zbrodni ludobójstwa oraz samego pojęcia ludobójstwa jest Rafał Lemkin, skromny prawnik ze wschodniej Polski. Natomiast uzupełnieniem tej konwencji jest konwencja o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości. Z inicjatywą uchwalenia tego aktu wystąpiła właśnie Polska w 1965 roku.

System ochrony praw człowieka ustanowiony w ramach ONZ przez Deklarację, Pakty oraz konwencje szczegółowe jest powszechny oraz ogólnosiwiatowy, z założenia uwzględnia różne standardy obowiązujące w poszczególnych kręgach cywilizacyjnych i kulturowych. Warto jednak nadmienić, że istnieją także systemy regionalne. System europejski, który jest oparty głównie na

---

5 J. Dobrowska – Polak, *Ludzie w cieniu wojny. Ludność cywilna podczas konfliktów zbrojnych*, „Prace instytutu zachodniego nr 87, s. 41, 42.

6 Tamże, s. 42.

7 Tamże, s.43

Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r. i jej czternastu protokołach dodatkowych, system międzyamerykański, którego podstawę stanowi Amerykańska konwencja praw człowieka z 22 listopada 1969 r. wraz z dwoma protokołami dodatkowymi oraz afrykański system ochrony praw człowieka wykształcony w ramach Organizacji Jedności Afrykańskiej (funkcjonuje on najslabiej ze względu na mało rozwiniętą strukturę organizacji państwowych oraz wysokie zróżnicowanie stopnia rozwoju państw afrykańskich).

Ochrona praw człowieka zawarta jest także w konstytucjach poszczególnych krajów demokratycznych, w tym polskiej. Konstytucyjny status jednostki jest uregulowany w polskiej Konstytucji głównie w rozdziale II – „Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela”. Ustawa zasadnicza wskazuje trzy podstawowe idee, na których zbudowany jest cały system praw i wartości - zasadę godności, zasadę wolności i równości. Art. 30 Konstytucji określa godność jako przyrodzoną i niezbywalną cechę człowieka, źródło wolności i praw, a także ustanawia po stronie wszystkich władz publicznych obowiązek poszanowania i ochrony godności człowieka.⁸ Zasada wolności człowieka została wymieniona we Wstępie do Konstytucji, a szerzej reguluje ją art. 31 ust. 1. i 2.. Pojęcie wolności jest w Konstytucji określone jako zakaz zmuszania kogokolwiek do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje. Wolność podlega ochronie prawnej, w art. 31 ust.2. sformułowane jest również zobowiązanie do szanowania wolności innych. Przedstawiciele doktryny prawniczej wyrażają pogląd, że zasada wolności nie jest nieograniczona, jednak ograniczenia wolności mogą zostać nałożone tylko w ustawie i tylko wtedy gdy są konieczne. Art. 32 Konstytucji formułuje zasadę równości. Jest ona rozumiana jako równość wobec prawa (nakaz równego traktowania przez organy władzy publicznej w procesie stosowania prawa) i równość w prawie (nakaz uwzględniania zasady równości przy kształtowaniu treści obowiązującego prawa).⁹

Jest oczywiste, że wolności oraz prawa jednostek powinny podlegać ochronie przed wszelkimi naruszeniami. Dlatego cieszy fakt, że w dzisiejszych czasach istnieją tak rozbudowane systemy formułujące prawa jednostki, zarówno w prawie międzynarodowym jak i krajowych porządkach prawnych. Na koniec warto wspomnieć także, że funkcjonują specjalne organy powołane w celu ochrony praw człowieka, do których każdy obywatel Polski może się zwrócić ze skargą. Takim organem jest Europejski Trybunał Praw Człowieka z siedzibą w Strasburgu. Jest to sąd międzynarodowy, który powołany jest do rozpatrywania skarg osób twierdzących, że naruszone zostały ich prawa zagwarantowane w Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Autor: Igor Stasiuk – Radca Prawny

---

8 L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne, zarys wykładu*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 108 – 110.
9 Tamże, s. 113 – 114.

5. Pobieranie świadczenia 500+ a prawo do podobnych świadczeń za granicą/zamieszkiwanie za granicą

Wiele osób zastanawia się nad tym, czy jeżeli jeden z rodziców przebywa za granicą, to drugi z rodziców, który pozostaje z dziećmi w Polsce, może ubiegać się o świadczenie 500+. Wydaje się, że nic nie stoi na przeszkodzie, o ile ten pierwszy rodzic, w innym kraju nie pobiera jakichkolwiek świadczeń na dzieci.

Warunki ubiegania się o świadczenie 500+

Świadczenie 500+ może zostać przyznane jeżeli jeden z rodziców mieszka z dziećmi w Polsce, a drugi z rodziców przebywa w państwie Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub w Szwajcarii, a pobyt ten nie ma charakteru turystycznego, leczniczego lub nie jest związany z podjęciem przez dziecko kształcenia poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Procedura składania wniosku

Wniosek o świadczenie składa się w urzędzie gminy lub miasta właściwym ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy. Następnie skompletowana dokumentacja trafia do wojewody w celu ustalenia czy w sprawie mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Ma to na celu wyeliminowanie przypadków pobierania świadczeń w różnych krajach, co często ma miejsce z uwagi na nieświadomość prawną opiekunów.

Ustalenia wojewody

Po złożeniu wniosku przez rodzica, wojewoda na podstawie informacji zebranych w trakcie postępowania ustala:

- czy w innym kraju pobierane są świadczenia na dzieci,
- który z krajów ma pierwszeństwo wypłaty świadczeń,
- wysokość świadczeń lub wysokość dodatku dyferencyjnego.

Jest to różnica między wysokością świadczeń w przypadku, gdy ich wysokość w drugim państwie przewyższa sumę świadczeń w pierwszym państwie tak, aby osoba zainteresowana otrzymała najwyższą możliwą kwotę świadczeń przewidzianą w ustawodawstwie jednego z państw członkowskich.

Należy zwrócić uwagę, iż procedura ta trwa zwykle znacznie dłużej, niż inne podobne procedury, gdyż wiąże się ona z koniecznością współpracy z organami zagranicznymi.

Pobieranie dwóch rodzajów świadczeń

Jeżeli rodzice będą pobierać świadczenia rodzinne zarówno za granicą, jak i w Polsce, przyznane pieniądze trzeba będzie zwrócić, wraz z odsetkami w Polsce lub za granicą.

Gdy cała rodzina mieszka za granicą

Jeżeli oboje rodzice wraz z dziećmi mieszkają za granicą, wówczas w odniesieniu do wszystkich świadczeń rodzinnych – również świadczenia wychowawczego 500+ ma zastosowanie wyłącznie ustawodawstwo krajowe tego państwa. Wówczas prawo do świadczeń ustalane jest na podstawie miejsca zamieszkania. Stąd też, rodzina zamieszkująca na terenie UE czy EOG (np. w Norwegii) nie może pobierać świadczeń przysługujących na terenie RP. Taka sama sytuacja dotyczy osób mieszkających na terenie np. Stanów Zjednoczonych, Kanady, czy innych państw poza Unią Europejską i Europejskim Obszarem Gospodarczym.

Autor: Rafał Kuźma – Radca Prawny

6. obrońca z urzędu/pełnomocnik z urzędu w postępowaniu karnym

Konstytucja RP w art. 42 ust. 2 gwarantuje prawo do obrony i korzystania z pomocy obrońcy, we wszystkich stadiach postępowania, dla każdego, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne. Prawo to umożliwia wybranie obrońcy lub korzystanie z obrońcy z urzędu na zasadach określonych w ustawie. Nie ma wątpliwości, że podejrzanemu (oskarżonemu i skazanemu) przysługuje nie tylko prawo do obrony, lecz także prawo do korzystania z pomocy obrońcy na każdym etapie postępowania. (por. wyrok SN z 6.05.2015 r., IV KK 29/15, LEX nr 1683372). Stąd też, niezależnie od etapu, na jakim sprawa się znajduje, podejrzanemu (oskarżonemu, skazanemu) przysługuje prawo do domagania się od właściwego organu procesowego wyznaczenia obrońcy z urzędu. Instytucja obrońcy i pełnomocnika z urzędu została uregulowana w art. 82 i nast. kodeksu postępowania karnego.

Przesłanki ustanowienia obrońcy z urzędu

Oskarżony ma prawo domagać się, aby został mu wyznaczony obrońca z urzędu, jeżeli zostaną spełnione 2 warunki:

1. Nie ma obrońcy z wyboru;
2. Wykaże, iż nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny;

Należy pamiętać, iż przed pierwszym przesłuchaniem, podejrzany musi zostać pouczony m.in. o prawie do korzystania z pomocy obrońcy, w tym do wystąpienia o obrońcę z urzędu w przypadku zaistnienia drugiego z warunków wymienionych powyżej.

Podstawą do wyznaczenia obrońcy z urzędu jest wniosek podejrzanego wykazujący „w sposób należyty”, że nie jest on w stanie bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny ponieść kosztów obrony. Ocena, czy oskarżony znajduje się w sytuacji określonej w art. 78 § 1 k.p.k., należy do uprawnionego do wyznaczenia obrońcy z urzędu – prezesa sądu właściwego do rozpoznania sprawy (art. 81 k.p.k.).

Kto podejmuje decyzje w przedmiocie ustanowienia obrońcy z urzędu:

Decyzję w przedmiocie ustanowienia obrońcy z urzędu może podjąć prezes sądu, przewodniczący wydziału, upoważniony sędzia (art. 93 § 2 k.p.k.) lub referendarz sądowy (arg. z art. 81 § 1 k.p.k.). Zarówno decyzja o wyznaczeniu obrońcy z urzędu, jak i decyzja o odmowie jego wyznaczenia są podejmowane w formie zarządzenia. Na zarządzenie prezesa sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, a na postanowienie sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy – zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu. Ponowny wniosek o wyznaczenie obrońcy, oparty na tych samych okolicznościach, pozostawia się bez rozpoznania.

Obrońca z urzędu a obrońca z wyboru

Pierwszym warunkiem przewidzianym w art. 78 § 1 k.p.k., od którego uzależnione jest wyznaczenie obrońcy z urzędu, jest nieposiadanie przez podejrzanego obrońcy z wyboru. W takim wypadku nie ma bowiem w ogóle powodu do ustanowienia obrońcy z urzędu. Jeżeli stwierdzi się, że podejrzany posiada obrońcę z urzędu przedmiotowy wniosek nie zostanie uwzględniony. W doktrynie zwraca się uwagę na to, że jeżeli podejrzany miał obrońcę z wyboru, a następnie wypowiedział mu upoważnienie do obrony, to – co do zasady – nie zachodzą podstawy do wyznaczenia mu obrońcy z urzędu, chyba że w jego sytuacji materialnej zaszły tak niekorzystne zmiany, przez które nie był w stanie nadal korzystać z usług dotychczasowego obrońcy, w szczególności ponosić kosztów obrony, bądź też pojawiły się okoliczności uzasadniające obronę obligatoryjną.

Wykazanie przez podejrzanego niemożliwości poniesienia kosztów obrony

Drugą przesłanką wyznaczenia obrońcy z urzędu na podstawie art. 78 § 1 k.p.k. jest wykazanie przez podejrzanego, że nie jest on w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Należy pamiętać, iż ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na podejrzanym. Sytuacja w której podejrzany wykaże brak jakichkolwiek środków na pokrycie kosztów obrony z wyboru, a także okoliczność gdy posiada środki, jednak pokrycie z nich kosztów obrony spowodowałoby, trudności w zakresie zapewnienia środków utrzymania dla siebie i swojej rodziny na podstawowym poziomie, uzasadnia wyznaczenie obrońcy z urzędu.

Obrona obligatoryjna

Kodeks postępowania karnego reguluje także sytuacje dotyczące obrony obligatoryjnej. Wówczas o ustanowienie obrońcy z urzędu występuje prokurator, a także w toku postępowania sądowego, może go wyznaczyć Sąd.

Jako przesłanki obligatoryjnego ustanowienia obrońcy wymienia się okoliczności, gdy oskarżony:

1. nie ukończył 18 lat;
2. jest głuchy, niemy, niewidomy;
3. zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona;
4. zachodzi uzasadniona wątpliwość czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny.

Ponadto należy pamiętać, iż oskarżony musi mieć obrońcę również gdy sprawa toczy się przed sądem okręgowym a jemu zarzucono zbrodnię. Dodatkowo Sąd może wyznaczyć obrońcę również gdy uzna to za niezbędne ze względu na inne okoliczności utrudniające obronę.

Czas trwania obrony z urzędu

Od momentu wyznaczenia obrońcy z urzędu jest on obowiązany w toku całego postępowania aż do jego prawomocnego zakończenia podejmować czynności w imieniu oskarżonego. Status obrońcy wyznaczonego z urzędu trwa zatem do chwili wydania przez Sąd prawomocnego orzeczenia. Należy przy tym zwrócić uwagę, iż nie będzie on mógł w ramach pierwotnego wyznaczenia wziąć udziału np. w postępowaniu kasacyjnym.

Zakres działania obrońcy z urzędu

Jak zostało wcześniej wspomniane, ustanowienie obrońcy lub wyznaczenie obrońcy z urzędu uprawnia go do działania w całym postępowaniu, nie wyłączając czynności po uprawomocnieniu się orzeczenia. Jeżeli jednak czynności należy dokonać poza siedzibą lub miejscem zamieszkania obrońcy z urzędu, prezes sądu, przed którym ma być dokonana czynność, a w postępowaniu przygotowawczym prezes sądu rejonowego miejsca czynności, na uzasadniony wniosek dotychczasowego obrońcy może wyznaczyć dla dokonania tej czynności innego obrońcę spośród miejscowych adwokatów lub radców prawnych.

Obrońca wyznaczony z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, w postępowaniu o uchylenie wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania lub w postępowaniu o wznowienie postępowania powinien sporządzić i podpisać kasację, skargę od wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania lub wnioski o wznowienie postępowania albo poinformować na piśmie sąd, że nie stwierdził podstaw do wniesienia kasacji, skargi lub wniosku o wznowienie postępowania. Jeżeli kasacja, skarga lub wniosek zostaną wniesione, obrońca ten jest uprawniony do udziału w toczącym się postępowaniu.

Co ważne i wymaga podkreślenia, obrońca może podejmować czynności wyłącznie na korzyść oskarżonego lub podejrzanego, nie wyłącza to jednak osobistego udziału i działania oskarżonego lub podejrzanego w sprawie jak np. składania wniosków dowodowych i udziału we wszystkich czynnościach, w których strona ma prawo wziąć udział.

Wprawdzie art. 86 § 1 statuuje ustawowy nakaz działania obrońcy na korzyść oskarżonego, to jednak owego nakazu nie można utożsamiać z każdorazowym obowiązkiem sporządzenia przez obrońcę oczekiwanego przez oskarżonego wniosku, np. kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania (*podobnie postanowienie SN z 21 kwietnia 2010 r., sygn. akt V KZ 8/10*).

Należy zwrócić uwagę, iż o tym, że dana osoba została wyznaczona obrońcą z urzędu, dowiaduje się ona z pisma z sądu albo pisma z Okręgowej Rady Adwokackiej lub Okręgowej Izby Radców Prawnych. Informacje zawarte w tym piśmie zazwyczaj są zdawkowe. Dotyczą podstawowych danych klienta (imię, nazwisko, czasami adres) a także wskazanie sądu, prokuratury, sygnatury akt. Stąd też, obrońca musi udać się do właściwego sądu, czy też prokuratury w celu przejrzenia akt. Nie zawsze dostęp do nich jest prosty, często wymagana jest zgoda właściwego prokuratora prowadzącego sprawę, trzeba także zdawać sobie sprawę, iż w początkowych fazach postępowania, akta sprawy często wędrują między prokuratorem a policją, czy biegłymi.

Kolejnym krokiem jest kontakt z klientem, który również otrzymuje informację o wyznaczeniu obrońcy z urzędu z pełnymi danymi kancelarii w której on pracuje. Dlatego też, nie musi on czekać aż obrońca sam się z nim skontaktuje, lecz może to uczynić samodzielnie, zwłaszcza jeśli zależy mu na jak najlepszym rozwiązaniu jego sytuacji prawnej.

W doktrynie wskazuje się, że granice działań obrońcy w procesie karnym są wyznaczane przez trzy elementy:

1. ukierunkowanie na uzyskanie efektów korzystnych dla oskarżonego;
2. brak wynikającego z przepisów prawa zakazu oraz niesprzeczność z zasadami etyki;
3. powinność podejmowania działań, które są korzystne dla reprezentowanego przez obrońcę oskarżonego, a zarazem są dozwolone przez obowiązujące przepisy prawa oraz nie naruszają etyki zawodu adwokata.

Cofnięcie wyznaczenia obrońcy z urzędu

Jeżeli okaże się, że nie istnieją okoliczności, na podstawie których wyznaczono obrońcę z urzędu, to jak stanowi art. 78 § 2 k.p.k. Sąd może cofnąć jego wyznaczenie. Taka sytuacja może nastąpić np. kiedy już po wyznaczeniu obrońcy zostanie ujawnione, że od samego początku nie istniały okoliczności, na których oparta została decyzja o wyznaczeniu obrońcy z urzędu. Oprócz tego, może to nastąpić także wówczas, gdy po wydaniu decyzji o wyznaczeniu obrońcy z urzędu sytuacja materialna oskarżonego uległa poprawie na tyle, że może on bez uszczerbku wskazanego w art. 78 § 1 podnieść koszty obrony.

Pełnomocnik dla strony innej niż oskarżony

W postępowaniu karnym jak wskazywano wielokrotnie oskarżony może ustanowić sobie obrońcę. Natomiast strona inna niż oskarżony, a zatem pokrzywdzony (w stadium postępowania przygotowawczego), oskarżyciel prywatny lub oskarżyciel posiłkowy, mogą ustanowić sobie pełnomocnika.

Należy także zwrócić uwagę, iż prawo do ustanowienia pełnomocnika ustawa przyznaje również osobom niebędącym stronami w toczących się postępowaniach, np. osobie podejrzanej, osobie, która rości sobie prawa do przedmiotów zabezpieczonych w trakcie postępowania, świadkowi przesłuchiwanemu przed sejmową komisją śledczą.

Co ważne i wymaga uwypuklenia, prawo do domagania się wyznaczenia pełnomocnika z urzędu przysługuje tylko osobie posiadającej status strony procesowej. Osoba niebędąca stroną w celu ochrony swoich interesów w toczącym się postępowaniu karnym może korzystać jedynie z pomocy pełnomocnika z wyboru.

Koszty obrony z urzędu

Koszty obrony z urzędu ponosi - zgodnie z art. 618 par. 1 pkt 11 k.p.k. Skarb Państwa. Oskarżony, któremu obrońca został wyznaczony z urzędu nie jest więc zobowiązany do pokrywania kosztów jego działania ani wynagrodzenia.

Jednakże, w myśl art. 626 §1 k.p.k, w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd określa, kto, w jakiej części i zakresie ponosi koszty procesu. Oznacza to, że oskarżony w wyroku może zostać obciążony również kosztami nieopłaconej pomocy prawnej adwokata z urzędu. Jak podkreśla się w orzecznictwie: „Dopuszczalne w świetle art. 623 k.p.k. i art. 78 § 1 k.p.k. jest wstępne zwolnienie od opłaty i ustanowienie obrońcy z urzędu, a na zakończenie postępowania, zgodnie z treścią art. 626 § 1 k.p.k. zasądzenie kosztów od oskarżonego lub od skazanego. Decyzja taka powinna być jednak uzasadniona” (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2010 roku, sygn. akt: II KZ 6/10). Uzasadnieniem takiego rozstrzygnięcia może być wystąpienie nowych lub ujawnienie nieznanymi okoliczności, które powodują, że wstępna decyzja o zwolnieniu od opłaty i ustanowieniu obrońcy z urzędu z powodu niezamieszności oskarżonego lub skazanego była błędna. Mogą należeć do nich ukrycie przez oskarżonego jego rzeczywistej sytuacji majątkowej lub jej późniejsza poprawa.

Autor: Rafał Kuźma – Radca Prawny

7. Świadczenie „Mama 4+”

Wprowadzony nowy program świadczenie „Mama 4+” jest rodzicielskim świadczeniem uzupełniającym. Jest to specjalne świadczenie nieskładkowe, finansowane z budżetu państwa, które ma na celu zapewnienie dochodu osobom, które zrezygnowały z zatrudnienia lub go nie podjęły ze względu na wychowywanie dzieci w rodzinach wielodzietnych, i z tego powodu nie nabyły prawa do emerytury lub ich emerytura jest niższa od najniższej emerytury.

Kto może ubiegać się o świadczenie

W celu uzyskania przedmiotowego świadczenia należy złożyć odpowiedni wniosek. Mogą to uczynić osoby, które osiągnęły wiek emerytalny (kobiety – 60 lat, mężczyźni – 65 lat) i nie posiadają niezbędnych środków utrzymania.

Należy pamiętać, iż świadczenie takie będzie mogło być przyznane matce, która urodziła i wychowała co najmniej czworo dzieci, a w przypadku śmierci matki dziecka albo porzucenia dzieci przez matkę – ojcu, który wychował co najmniej czworo dzieci.

Ponadto, istotną kwestię stanowi fakt zamieszkiwania na terenie Polski i posiadanie (po ukończeniu 16 lat) tzw. ośrodka interesów życiowych na terytorium naszego kraju – przez co najmniej 10 lat. Dodatkowo, wniosek o rodzicielskie świadczenie uzupełniające będą mogli składać również posiadający prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz cudzoziemcy legalnie przebywający na terytorium Polski.

Wysokość świadczenia

W przypadku, gdy osoba zainteresowana pobiera już świadczenie niższe od najniższej emerytury, świadczenie rodzicielskie będzie uzupełniać pobierane świadczenie do kwoty najniższej emerytury. Natomiast, w przypadku osoby nie mającej prawa do żadnego świadczenia, wysokość rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego odpowiadać będzie tej kwocie. Należy jednak mieć na uwadze, iż przed wypłatą świadczenia ZUS lub KRUS zbadają m.in. sytuację dochodową danej osoby. Co ważne, rodzicielskie świadczenie uzupełniające ma być corocznie waloryzowane.

Procedura składania wniosku

W pierwszej kolejności osoba zainteresowana musi złożyć odpowiedni wniosek. Należy go skierować do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub do oddziału Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Do wniosku należy dołączyć:

- akty urodzenia dzieci,
- informację o numerach PESEL dzieci,
- oświadczenie o sytuacji osobistej, rodzinnej, majątkowej i materialnej,

- oświadczenie o innych okolicznościach, których ustalenie jest niezbędne do przyznania świadczenia.

Należy wiedzieć, iż każdy zgłoszony wniosek będzie rozpatrywany indywidualnie, w drodze decyzji administracyjnej, odpowiednio przez Prezesa ZUS lub Prezesa KRUS. Prawo do świadczenia powstaje od pierwszego dnia miesiąca, w którym wydano decyzję, nie wcześniej niż od dnia osiągnięcia wieku emerytalnego.

Pojęcie wychowanie dziecka zostało w ustawie zdefiniowane w sposób dość ogólny jako sprawowanie osobistej opieki nad dziećmi polegającej na stałym, bezpośrednim i ciągłym wykonywaniu ogółu obowiązków spoczywających na rodzicach w ramach praw im przysługujących względem dzieci w celu należytego sprawowania pieczy nad nimi i nad ich majątkiem. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na brak ram czasowych w definicji. Aby warunek ten został spełniony nie wystarczy zatem opiekować się dzieckiem „od czasu do czasu” a czasami nawet kilkuletni okres sprawowania opieki może zostać zakwestionowany przez organ rentowy. Jak zostało wskazane powyżej, każda sytuacja jest rozpoznawana indywidualnie, jednak to na wnioskodawcy ciąży obowiązek odpowiedniego udokumentowania/udowodnienia faktu sprawowania opieki oraz wychowywania dzieci do ukończenia przez nich 18 roku życia.

Za wychowanie dzieci może być również uznane sprawowanie nad nimi opieki w formie rodziny zastępczej.

Autor: Rafał Kuźma – Radca Prawny